

Vilde Konikheste i De Blauwe Kamer.

Forvaltning og planlægning i et lille land

Midt i april drog en gruppe landskabsforvaltningsstuderende og partnere fra Diaplan på ekskursion til planlægningens smeltedigel, Holland. Formålet med turen var at give inspiration til naturprojekter, forvaltningsplaner og bosætningsstrategier

■ TEKST: IDA I. ENGELUND OG KRESTEN AARØE, STUD.SCIENT.LANDSKABSFORVALTNING

»Gud skabte Verden, og hollænderne skabte Holland«. Det er et hollandsk ord-sprog, der forekommer sandfærdigt efter en uges studietur i det flade inddæmmede land. Frugtbarheden er høj pga. deltaet skabt af Rhinen og Meuse, og ligeledes har befolkningstætheden fra et tidligt tidspunkt været høj. Landet er en smule mindre end Danmark, og har tre gange så mange indbyggere. En fjerdedel af landet er indvundet ved inddæmning og beskyttet af diger. Det har betydet, at landskabet er designet og konstrueret til hollænderen.

Da vi kørte ind i det østlige Holland, kunne vi fornemme effekterne af en høj befolkningstæthed. Hver kvadratmeter bliver passet. I det danske landskab ser man ofte områder bag ejendomme med et hegn/krat af forskellige træsorter omkranset af en randzone med brændenælder, af og til med en gammel betonprom-

le, en stenbunke og lignende. I Holland findes sådanne restarealer stort set ikke. Her er der sirligt klippede buksbom hække rundt om driftsbygninger, og veltrimmede plæner hele vejen rundt om ejendommene, selv inde mellem trægrupper og levende hegn.

Man får en fornemmelse af, at »arealanvendelse« på hollandsk ikke bare er et udtryk for landskabets indhold i en karakteranalyse, men at der i den hollandske mentalitet er en indgroet pligt til at anvende arealerne. Natur på hollandsk er ved første øjekast det passede, velholdte landskab.

Fra Nordsø til storby

Zuiderzee var en lavvandet bugt i Nordsøen i det nordvestlige Holland. Efter en voldsom flodbølge i 1916 besluttede man at inddæmme bugten, der endte som en ferskvandssø IJsselmeer. I den sydlige del

lykkedes det at inddæmme et areal, der i dag kendes som provinsen Flevoland.

Studieturen gik også hertil, hvor vi fik mulighed for at se et stort byområde, som fra »fødslen« har været planlagt og reguleret. Planen har fra starten været top-down styret, da der i sagens natur ikke var nogen lodsejerinteresser. Oprindeligt var det planlagt til landbrugsareal, men behovet for bosætning har gjort, at også større byer er anlagt.

Vi startede i byen Almere i den sydvestlige del af Flevoland. Det første hus i Almere stod færdigt i 1976, og i dag har byen flere end 200.000 indbyggere, hvilket gør den til den hurtigst voksende by i Europa. Når en by etableres 3,5 meter under havniveau, er det vigtigt at have sikkerheden i mente. Derfor er Almere organiseret i tre planer. I gadeplan findes al biltrafik og parkeringshuse. I andet plan

findes detailhandel og øvrige fælles offentlige kontorer. Fra tredje plan findes beboelse i lejligheder.

Almere er designet således, at den fortløbende kan udvides i takt med behovet for flere boliger. I øjeblikket har man - midt i vadestedet - givet sig selv et timeout. Man er begyndt at tænke Almere, dens omfattende net af parker og skove samt det bagved liggende landbrugsland ind i nye sammenhænge, så der bliver plads til bylandbrug, og hvor by og land bliver bragt tættere sammen. Dermed fortsætter Almere som et spændende eksperiment i ny planlægning.

Bosætning i det åbne land

Trods den høje befolkningstæthed har hollænderne også problemer med, at indbyggerne flytter fra »Udkantsholland« til de større byer. Dér er der færre mennesker til at pleje landskabet, forladte bygninger forfalder, og det lokale serviceniveau går ned. I Tubbergen i det centrale Holland tæt på den tyske grænse har en landskabsarkitekt i samarbejde med innovationNetwerk og Tubbergen Kommune udviklet et koncept, der skal fremme bosætningen i landdistrikterne og samtidig sikre landskabskvalitet i bred forstand.

Konceptet kaldes Knooperven, der direkte oversat betyder knudegårde med hver seks boliger. Det går ud på, at nedlagte landbrugsejendomme opkøbes og omdannes til attraktive boliggrupper. Driftsbygninger genanvendes som eller erstattes med boliger for tilflyttere. På denne måde forøges bygningsmassen ikke, og landskabsudtrykket bevares eller styrkes.

Ved implementeringen af disse »moderne« minilandsbyer bliver gamle kort stude-ret, og gamle markveje, levende hegn o. lign. kan genetableres for at styrke landskabets udtryk. Til knudegårdene medfølger der et fælles areal på fx fire hektar, hvor der er foreskrevet en vedligeholdelsesplan, som skal følges. Disse fire hektar indgår i et grønt bælte, som kan bygges sammen med en ny knooperven i naboområdet og derved bidrager til en struktur af grønne bånd gennem det regionale produktionslandskab.

Naturparker i det hollandske landskab

Men Holland er ikke kun høj befolkningstæthed, intensivt landbrug, inddæmning og afvanding. Et af de steder, hvor man i nyere tid har valgt at lade naturen gå sin

gang, er i Blauwe Kamer i det centrale Holland tæt på Wageningen.

I 1992 besluttede man at udgrave diget, således at området bliver oversvømmet i perioder, samt at udsætte større græssere, vilde Konikheste og halvtamme Gallaway kreaturer, der kan holde plantevæksten nede. Området er på 120 hektar og består primært af lavtliggende græsarealer samt højere liggende arealer med træbevoksning, hvor dyrene kan søge hen, når vandstanden i den nedre Rhindal stiger. Dynamikken ved at være et tidvis oversvømmet areal giver gode betingelser for både fauna og flora, og det er tydeligt, at naturen her har frirum i forhold til det ellers intensivt dyrkede hollandske landskab.

Området er velbesøgt og indeholder ud over naturområdet et besøgscenter og et gammelt teglværk, hvilket er med til at tiltrække turister til området.

Pointen ved at genskabe dette naturområde er at genvinde noget af den biodiversitet, som går tabt i et meget intensivt dyrket og reguleret landskab, og samtidig bidrage til, at Rhindalens samlede kapacitet til at opmagasinere vand forøges.

Fri natur i planlagt industriområde

Blauwe Kamer er ikke det eneste nydannede større naturområde i denne del af Holland. Øst for Almere på Flevoland er der skabt en større naturpark, Oostvaardersplassen, som har fået international opmærksomhed. Arealet var tænkt som et større industriområde, men det viste sig vanskeligt at dræne tilfredsstillende.

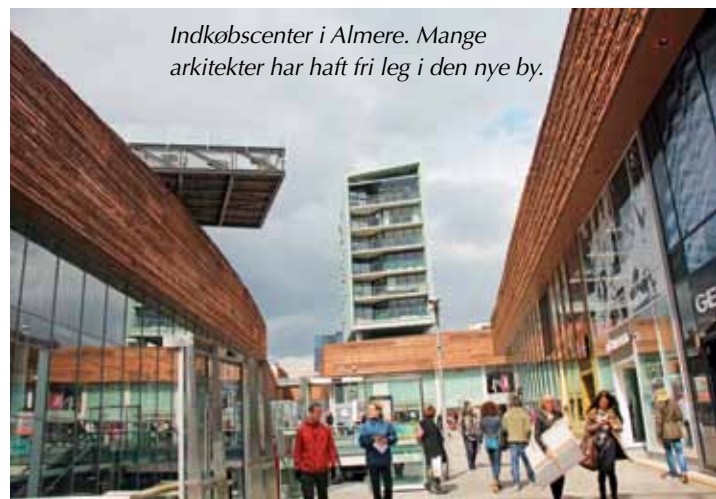
I stedet begyndte der at ske en primær succession af naturvegetation. Grågåsen var hurtig til at etablere sig her i perioder, hvor vandstanden var gunstig. De store flokke af græssende gæs skabte en mosaik af åben og lukket vegetation og skabte optimale rammer for flere arter. For at skabe de helt gunstige rammer for fauna og flora besluttede man at indsætte større græssere. Fra 1983 til 1993 blev der udsat 32 Heckkvæg, 20 Konikheste og 57 kronstyr i området, som i dag er vokset til en gunstig bestand uden den store menneskelige regulering.

Formålet med udsætningen var til dels at holde et højt græsningstryk, dels et økologisk eksperiment, som skal vise, at naturen uden menneskelig indvirkning kan regulere sig selv. Når hjortene dør, bliver de ikke fjernet, dog bliver heste og Heckkvæg skudt og fjernet, hvis de ikke har kræfter nok til at overleve vinteren. Synet af de døde hjorte og magre heste viser, at føden ikke er i rigelige mængder i det tidlige forår. Dét har skabt en del debat om parken, da de døde dyr ligger synligt over hele området, og flere sider mener, at det er dyremishandling.

Fra Holland til Danmark

Det var en meget spændende tur, der også bragte os til områder, hvor landmændene havde organiseret sig i såkaldte miljøkooperativer, hvor man bl.a. selv administrerer dele af landdistriktsprogrammet og i stigende grad - sammen med kommuner - står for planlægning og udvikling i lokalområdet.

Turen lærte os en masse om det lille land, der udadtil ikke er så forskelligt fra Danmark, men som alligevel på godt og mindre godt er meget anderledes end herhjemme. Derudover har turen givet værdifuld inspiration til, hvordan forvaltning og planlægning kan gøres i Danmark.

Indkøbscenter i Almere. Mange arkitekter har haft fri leg i den nye by.

Som vores turguide professor Jørgen Primdahl formulerer det: *Vi tager ikke primært på ekskursion til Holland for at lære noget om Holland. Vi tager til Holland for at lære noget om os selv.*

Tak til 15. Juni Fonden for tilskud til de studerendes deltagelse i ekskursionen.